

Отже, глобалізація істотно трансформувала структуру міжнародної торгівлі, і ці зміни мають глибокий вплив на Україну [4, с.11]. З одного боку, відкриваються нові перспективи для модернізації економіки, залучення інвестицій, розширення ринків збуту, з іншого – посилюється вразливість до зовнішніх шоків, конкуренції та логістичних ризиків. Для повноцінної участі у глобальних виробничих мережах Україні необхідно реалізувати низку структурних реформ: покращити інституційне середовище, інвестувати в інфраструктуру, стимулювати інновації та забезпечити інтеграцію до цифрових форм міжнародної торгівлі. Лише за таких умов глобалізація стане не загрозою, а рушієм сталого економічного зростання.

Список використаних джерел

1. Даниелян Л.М. *Міжнародна економіка*. К.: Центр учбової літератури, 2021.
2. World Bank. World Development Indicators 2023. Washington, DC : World Bank. URL: <https://databank.worldbank.org>
3. Czinkota M. R., Ronkainen I. A. *International Marketing*. 10th ed. Mason, OH : Cengage Learning, 2013. URL: <https://faculty.cengage.com/works/9781133627517>
4. World Trade Organization. *World Trade Statistical Review 2023*. Geneva : WTO, 2023. URL: https://www.wto.org/english/news_e/news24_e/stat_31jul24_e.htm
5. UNCTAD. "Trade and Development Report 2023: Growth, Debt and Climate – Realigning the Global Financial Architecture" UNCTAD, 2023. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/tdr2023_en.pdf
6. Національний банк України. Платіжний баланс та зовнішня торгівля. URL: <https://bank.gov.ua>
7. Державна служба статистики України. Зовнішньоекономічна діяльність України. 2023. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Власюк К.Р., Подолян У.М.,
студентки БП «Маркетинг», 3 курс,
Національний університет «Кієво-Могилянська академія»
Науковий керівник: Палієнко Т.П.,
PhD з економіки, старший викладач

РОЛЬ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В умовах тривалих економічних, соціально-політичних та геополітичних викликів для України актуальності набуває питання формування ефективної моделі економічного розвитку. У цьому контексті вагоме значення має створення привабливого інвестиційного середовища та стимулювання припливу прямих іноземних інвестицій (ПІІ), які виступають каталізатором стабілізації, модернізації та довгострокового зростання національної економіки. З огляду на потребу у відновленні інфраструктури, посиленні промислового потенціалу та технологічному оновленні, ПІІ мають потенціал стати одним із визначальних інструментів економічної трансформації, що актуалізує дане дослідження.

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) – це форма міжнародного капіталовкладення, що передбачає довгострокове залучення іноземного капіталу в національну економіку з боку нерезидентів з метою здійснення підприємницької діяльності. Така діяльність зазвичай включає створення, розширення або модернізацію виробничих потужностей, а також отримання сталого контролю над об'єктами інвестування [6]. Варто відзначити, що прямі іноземні інвестиції розглядаються як одна з найбільш ефективних форм залучення зовнішнього капіталу для країн із трансформаційною або ринковою економікою, що перебуває на стадії розвитку. Вони сприяють реалізації великомасштабних інвестиційних проєктів, забезпечують трансфер сучасних

технологій, запровадження передових практик корпоративного управління та інноваційних рішень, що, в свою чергу, стимулює структурну модернізацію економіки.

Ефективність залучення іноземного капіталу значною мірою визначається станом інвестиційного клімату, який у науковій літературі трактується як сукупність соціально-економічних, політичних, правових, адміністративних та інфраструктурних умов, притаманних конкретній країні-реципієнту [3; 5]. До основних чинників, що формують сприятливий інвестиційний клімат, належать: рівень розвитку інфраструктури; макроекономічна стабільність; політична передбачуваність і наявність ефективних інститутів; фіскальна та податкова політика; прозорість і сталість законодавчої бази; бар'єри щодо виходу на ринок; доступ до природних ресурсів; функціонування фінансового ринку; якісний потенціал трудових ресурсів та рівень їхньої мобільності; валютні ризики; якість державного управління; а також рівень захисту прав власності, зокрема інтелектуальної [джерело].

Якщо говорити про сьогоднішній день, то станом на аналізований період інвестиційне середовище України характеризується підвищеним рівнем ризику, що зумовлено триваючими воєнними діями, високою невизначеністю та загрозою втрати інвестованих активів. Проте в післявоєнний період формування нового інвестиційного клімату стане одним із ключових завдань економічної політики держави. Налагодження ефективних механізмів захисту інвесторів, відновлення інфраструктури, забезпечення правової стабільності та прозорості — усе це матиме критичне значення для активізації ПІІ та економічної реконструкції країни.

З метою ґрунтовного аналізу потоків прямих іноземних інвестицій в економіку України, а також з України за період 2010–2024 років (у млн дол. США), доцільно звернутися до даних, наведених у таблиці 1. Загальний аналіз динаміки прямих іноземних інвестицій в та з України впродовж 2014–2024 років свідчить про високу чутливість інвестиційної активності до політичної стабільності, макроекономічних умов та глобальних шоків. Періоди різкого скорочення обсягів ПІІ корелюють із ключовими кризовими подіями: у 2014 році внаслідок початку збройного конфлікту на сході України та анексії АР Крим, коли надходження ПІІ скоротилися до 410 млн дол. США; у 2015 році було зафіксовано перший від'ємний чистий приплив інвестицій (–458 млн дол. США); у 2020 році негативна динаміка зумовлена глобальною пандемією COVID-19 (–868 млн дол. США).

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції України, 2010–2024 рр., млн дол. США

Роки	ПІІ в Україну	ПІІ з України
2014	410	111
2015	–458	– 51
2016	3810	16
2017	3692	8
2018	4455	– 5
2019	5860	648
2020	–868	82
2021	6687	– 198
2022	1152	529
2023	4247	42
2024	3329	– 162

Джерело: створено автором на основі [1; 2, с. 90-91; 6]

Водночас, попри періоди турбулентності, економіка України демонструвала певну інерційну здатність до відновлення інвестиційної привабливості. Так, у 2016–2019 роках спостерігалось стабільне зростання надходжень ПІІ, яке досягло 5860 млн дол. США у 2019 році. Після спаду COVID-19 вже у 2021 році зафіксовано рекордний обсяг ПІІ за весь період спостереження – 6687 млн дол. США.

З початком повномасштабного вторгнення у 2022 році інвестиції знову скоротилися до 1152 млн дол. США, однак уже у 2023 році відбулося суттєве зростання – до 4247 млн дол. США. Значну частку цих інвестицій (понад 3,2 млрд дол. США) становлять реінвестовані доходи іноземних компаній, які продовжують діяльність в Україні, хоча й обмежені у можливості репатріації прибутків. Така динаміка свідчить про стійкий інтерес іноземного капіталу до українського ринку навіть за умов воєнного стану.

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) з України впродовж усього досліджуваного періоду характеризувалися нестабільністю, незначною варіативністю обсягів та періодичними від’ємними значеннями. Найвищий показник обсягу інвестицій за кордон було зафіксовано у 2019 році – 648 млн дол. США, що, ймовірно, зумовлено тимчасовим покращенням макроекономічної ситуації та зростанням фінансової спроможності українських підприємств.

Для більшого розуміння інвестиційної діяльності в Україні важливо проаналізувати, які країни-іноземні інвестори займають найбільшу частку на ринку України (рис. 1).

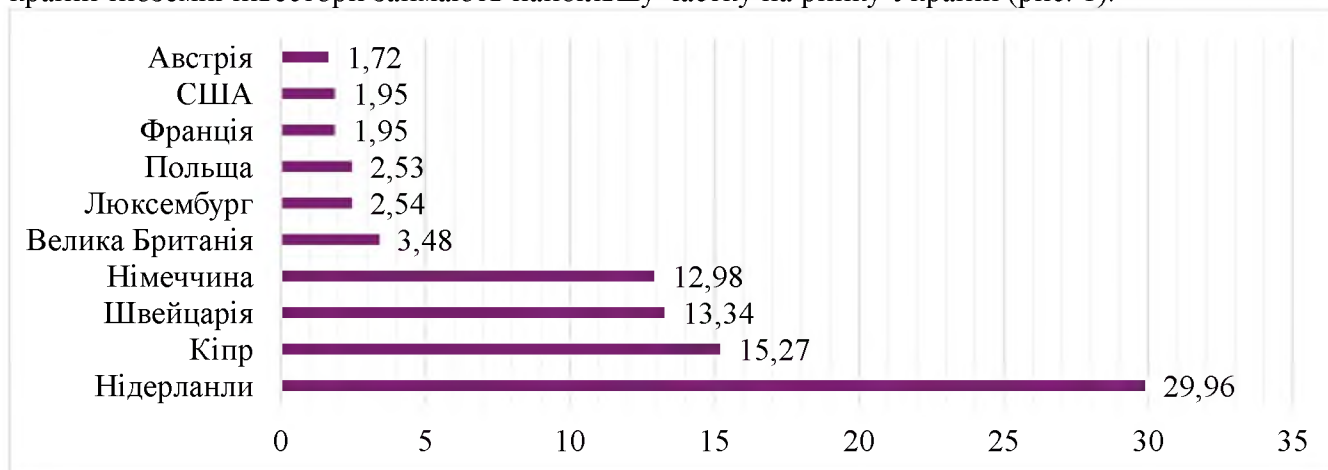

Рис. 1. Частка країн-іноземних інвесторів в Україну у 2021 році, %

Джерело: створено автором на основі [3]

У 2021 році обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну становив 6687 млн дол. США, залучених із 53 країн світу. Аналіз структури ПІІ за країнами-інвесторами свідчить про домінування європейських держав у загальному обсязі надходжень. Найбільшу частку становили інвестиції з Нідерландів – 29,96% (1962 млн дол. США), що вказує на високий рівень економічної взаємодії та довіри до українського ринку. Друге місце посів Кіпр із часткою 15,27% (999 млн дол. США), що, ймовірно, зумовлено специфікою його податкової системи та роллю транзитної юрисдикції. Вагомими також були інвестиції зі Швейцарії (13,34%; 873,8 млн дол. США) та Німеччини (12,98%; 850,3 млн дол. США), що засвідчує стабільний інтерес країн Західної Європи до українського економічного середовища. Така структура ПІІ свідчить про переважну орієнтацію іноземного капіталу на європейський вектор економічного співробітництва України.

Для кращого розуміння стану інвестиційного ринку України доцільно проаналізувати індекс інвестиційної привабливості, який щорічно розраховується Європейською Бізнес Асоціацією. Значення індексу варіюється від 1 до 5 балів і відображає рівень довіри інвесторів до економічного середовища країни. На рис. 2 представлено динаміку показника у 2016–2023 роках.

Найвищий рівень індексу інвестиційної привабливості в межах досліджуваного періоду було зафіксовано у першому кварталі 2017 року – 3,15 бала. Упродовж 2017–2019 років значення індексу переважно коливалося поблизу позначки 3 або незначно перевищувало її, що може свідчити про відносну стабілізацію очікувань інвесторів щодо макроекономічної ситуації в Україні. Водночас у 2020 році індекс знизився до рівня 2,51 бала, що було зумовлено впливом глобальної економічної кризи, спричиненої пандемією COVID-19. У цей період спостерігалось зростання невизначеності на інвестиційних ринках, притаманної більшості країн світу.

У 2021 році ситуація частково стабілізувалася: індекс підвищився до 2,84 бала, що засвідчило відновлення довіри з боку інвесторів та позитивну динаміку в оцінці перспектив інвестиційного середовища в Україні. Однак із початком повномасштабної військової агресії

Російської Федерації проти України в 2022 році індекс інвестиційної привабливості зазнав суттєвого зниження – до 2,17 бала. Це найнижчий показник з 2013 року, коли в умовах Революції Гідності він становив 1,8 бала. Збройний конфлікт справив негативний вплив на всі ключові сектори економіки, включно з інвестиційною сферою, яка виявилася особливо чутливою до зростання ризиків та невизначеності.

Рис. 2. Динаміка індексу інвестиційної привабливості за півріччями
Джерело: створено автором на основі [2, с.93-94]

Підсумовуючи варто зазначити, що роль прямих іноземних інвестицій у розвитку економіки України є стратегічно важливою, особливо в умовах післявоєнного відновлення та інтеграції у глобальні економічні процеси. В сучасних умовах Україна гостро потребує нарощування обсягів іноземних інвестицій, зокрема у стратегічні галузі – енергетику, інфраструктуру, агропромисловий комплекс, ІТ-сектор, медицину та освіту. Післявоєнний період характеризуватиметься зростанням потреб у капіталі для відбудови та розвитку економіки, що створює потенційно привабливе інвестиційне середовище. Разом із тим, важливо враховувати високий рівень ризиків, які супроводжують інвестиційну діяльність в Україні, включаючи безпекові, правові та політичні чинники. Для мінімізації ризиків держава має реалізовувати послідовну політику гарантування прав інвесторів, забезпечення прозорості ведення бізнесу, удосконалення регуляторного середовища та підтримки реалізованих інвестиційних проєктів.

Список використаних джерел

1. Економічна правда. Війна — не перешкода. Інвестиції в Україну зростають, але для відновлення замало. Що треба зробити владі? *Економічна правда*. URL: <https://epravda.com.ua/publications/2024/04/25/712862/> (дата звернення: 06.04.2025).
2. Ковель П. М. Аналіз надходження прямих іноземних інвестицій в Україну. *Business inform*. 2024. Т. 3, № 554. С. 87–95. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-3-87-95>.
3. Марусяк Н., Ратушняк Д., Кулько К. Роль прямих іноземних інвестицій в діяльності національних підприємств. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-45>.
4. Маслій В., Питель С. Статистичний аналіз географічної структури прямих іноземних інвестицій в Україну. *Herald of economics*. 2021. № 2. С. 160. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2021.02.160>.
5. Михайленко О. Г., Красникова Н. А. Вплив іноземних інвестицій на розвиток економіки України в умовах глобалізації. *Ефективна економіка*. 2020. № 7. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.7.54>.
6. Прямі іноземні інвестиції (2002-2024). *Ставки, індекси, тарифи*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 05.04.2025).
7. Скоробогатова Н. Є., Потапова В. П. Роль інвестицій у формуванні економічного зростання України. *КПІ ім. Ігоря Сікорського*. 2018. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/24600>.